

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

Ն Ր Ա Փ Ի Ր

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Դաւառներ ու Պոլիս Ցարեկան 50 Դրուշ
Պեցամսեայ 30

Օտար երկիրներ [6 Բուպի] 15 Ձրամբ

Հ Ա Ս Յ Է

در سعادتم به چه قیوسنده قاضعسكر خاندند

« بوراغل غزته سی اداره سده »

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԲԻԻՐԱԿՆԻ
Գազասէր խան, Պահէ գաբու, Կ. Պոլիս

ԿԱՐԴԱՆ ԹԷ ԳՐԵԼ

Պարզ նիւթեր կան որոնք իրենց մէջ ընկերական կեանքի բովանդակ փիլիսոփայութիւնը կը պարունակեն: Մանկապարտէզի մը զուարճասէր ու չարածճի մանուկն ալ գիտէ այդ բաները, անոնք ամէն օր իր լեզուին վրայ կը դառնան անպէս՝ ինչպէս կը դառնայ յորձանք մը խուրձի մը չուրջ, որովհետեւ ինչպէս խուրձն մանապէս մանուկը գիտակցութիւն չունին իրենց չուրջ դարձածին. միայն սա տարբերութեամբ որ տղան յետոյ պիտի գիտակցի, իսկ խուրձը — Ոչ, Արդարեւ ժողովուրդներու զարգացման պատմութիւնն այս երկու բաներով կը բացատրուի. ս'մ կրնայ անորիկ թէ առանց կարդալու գրել կայ. ասի մարդկային կեանքի ամենէն վսեմ ու քաղաքակրթիչ երեւոյթներէն մին է, մանուկը լուս աշխարհ կուգայ, բայց ծնած օրէն վերի խուրձն տարբերութիւն մը չունենար: Բայց յետոյ դաստիարակներու անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ կարգալ ու գրել կը սորվի, սո'յն բաներուն նախնական իմաստովն, որովհետեւ մարդ մը ո'րրքան ալ զարգանայ այդ բաներու ոսկի շղթայէն չի կրնար ազատիլ, որով

մանկապարտէզի պէտքուն մանուկը խորախորհուրդ փիլիսոփայի հետ դէմ դիմաց կուգայ, մին տիեզերքի աստղազարդ դղեակին վրայ յառելով իր աչքերն՝ միամտօրէն կը խնդայ, իսկ միւսը՝ սեւեռեւելով իր աչքերն ու հոգին՝ կը խորհի. մարդկային մտքի պատմութեան սկիզբն ու վախճանն են ասոնք: « Կարդալ ու գրել » երկուորեակ եղբայրներ են, այնպիսի հարազատներ, որոնք միեւնոյն արիւնին հրայրքները կը պարուրեն իրենց սրտին մէջ, Մին (կարդալ) արտաքին աշխարհի պատկերներն կը ցոլացնէ ներքին աշխարհի հսկայ հայելիին՝ մտքին վրայ. իսկ միւսը (գրել) արտաքին աշխարհը իր մէջ լուծուած տեսնելով, դուրս կը ծորէ: Մին կ'ընդունի իսկ միւսը կ'երկնէ: Համաշխարհական, մոտաւոր շարժումն այս երկու բաներուն վրայ կ'ըլլայ. քաղաքակրթութիւնը անոնցմէ ծնած է, և անոնցմէ կը սպասէ իր կատարելագործումը: Ազգի մը զարգացման առաջին ազդակը « Կարդալ » ն է: Բայց ազգեր կան որոնք գրելէ աւելի կարդացած են, ինչպէս է մեր ազգը, ասի մեր տոհմային մատենագրական ոգին է կարծես. ազգեր ալ կան որոնք իրենց կարդացածին հազարապատիկը գրած են,

ինչպէս Եւրոպացիները, որովհետեւ թէև յունական ու լատինական մտքի արգասիքն եղող հրաշալիքները կարգացած են, այլ անհամեմատ կերպով արտադրելով կ'արտադրեն: Պատմութեան կամ Ժողովուրդներու պատկանելի թատրերգութեան հեղինակը միտքն է, իսկ ասոր ալ հեղինակը՝ բնութիւնը, վասն զի եթէ չի ցոլանար այն ճառագայթի մը յաւիտեանական բեկեղեկումներով՝ մտքին վրայ այդ կենսունակ գործը՝ չէր սկսուիր, և այդ ցոլացումն նոյն ինքն մարդուն բնութիւնը կարգալն է: Ամենէն մեծ հանձարը այն է, որ մարդուն « Ես » ը կը կարգայ բնութեան ջահը բռնած, որովհետեւ այդ ջահն է որ դուրս կը ցայտեցնէ զայն, այս հսկայ գործին մէջ Շէյքսպիրէն, Պայրենէն, Հիւկոյէն աւելի՛ յաջողող չեմ կրնար երազել: Բայց ասոնք ալ կարգացած են, իրենց նախորդները, և հուսկ ապա տիեզերքը՝ հեղինակներու հեղինակը: Թերեւս հո՛ս ոմանք ինծի հարցնեն թէ՛ քանդակագործներն ու նրկարիչները կը կարդա՞ն. — Այո՛, անոնք մինչ աւելի լաւ կարդալ գիտեն, անոնք լեզուի հետ գործ չունին, անոնց լեզուն գրոցին կամ վրձինին ծայրն է, անոնց մէն մի բառն հրաշալիք մըն է, անոնք իմաստասէրէ մը, գիտունէ մը ու բանաստեղծէ մ'աւելի « կարդալ » ու « գրել » գիտեն, որովհետեւ բառով (արձան, նկար) մը ամբողջ գաղափարնին կը բացատրեն, այդ վսեմ ու լակոնական ոճն՝ քանդակագործութեան մէջ ստեղծեց Բիդիաս, զոր գրեթէ 2000 տարի վերջ կատարելագործեց Միքէլ-Անճէլո: Իսկ նկարչական լեզուն բացարձակապէս Ռաֆայէլի ստեղծումն է: Մարդը՝ սահմանուած է Տիեզերքը, կամ կեանքի մահապարարաներու մահապարարան կարգալու. — երկրի մակերեսին վրայ լեռնացած զիրքերը, հիւլէներն են, բնութեան վիթխարի մարմինն, մարդը ա՛յն ատեն բացարձակ քաղաքակրթութեան հասած ըլլալու սուրբ յաւակնութիւնը պիտի ունենայ երբ կարենայ « կարդալ » զայն զմայլելի կերպով ու « գրել »

բացարձակ ճշմարտութիւններով: Միթէ մարդկային մտքի իտէալ բաղձանքն ալ այս չէ՞: Զը մոռնանք հոս կցելու սա ճշմարտութիւնն ալ թէ չգրե՛նք առանց կարգալու, բայց թող ներուի մեզ ըսել որ՝ պարզ կարգալ ըսել չենք ուզեր, անշուշտ ըսել կ'ուզենք այն « կարգալ » ը որ միտքը կ'ուսմացնէ, և այն « գրելը » որ մարդը հեղինակ կ'ընէ: Բայց նախ կարդա՞նք թէ գրենք — կարգանք ու յետոյ գրենք, և դարձեալ՝ կարդա՞նք, որովհետեւ բանականութեան դէմ է առանց կարգալու գրող երազել:

ՄԻՀՐ. ԹԱՊԱԳԵԱՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

(Շար. « Բիւրակն » ի շ6 քիւսն եւ վերջ)

Կա՞ն դաւաններ ուր օժիտը՝ աղջիկը կարգելու անհրաժեշտ պայմաններէն մին համարուի: Ի՞նչ քանակութեամբ կ'ըլլայ օժիտը: Ի՞նչ պատճառներէ ստիպուած՝ ուր կը կարգեն աղջիկներ:

Ի՞նչ նշանակութիւն ունի օժիտը գերդաստանի ընդհանուր ստացուածքին մէջ: Արդեօք օժիտը ամուսիններու սեպակականութիւն կը դառնայ թէ միայն էրկան իրաւունքը կը մնայ, և կամ թէ միայն կնկան անմիջական սեպակականութիւնն է անիկա՝ առանց էրկան կողմէ որ և է իրաւունքի:

Ի՞նչ վիճակի կ'ենթարկուի օժիտի ըստացուածքը կնկան մահէն ետքը: արդեօք էրկան ու դաւակններուն սեպակականութիւնը կը դառնայ, թէ՛ զաւակ չեղած դեպքում, էրկան և անոր տան իրաւունքը կը մնայ և կամ թէ վերջապէս կը վերադարձուի՞ այն գերդաստանին ուրկէ բերած էր հանդուցեալ կինը (հէրանց):

Ծանօթ. — Միխայիլ Գոշ իր Դասասանագրի մէջ երկու գլուխ (ձԻԱ. — ձԻԲ) կը նուիրէ այս խնդրին. քե ի՞նչ վիճակի ենթարկուած էր օժիտի ստացուածքը (պոռոյգ) երկան կամ կնկան մահ-

հեն ետքը: « Եւ կի՞ն՝ իւր բաժնիւն գայ ի տուն առնն եւ շինի ի ձեռն առնն: Վասն որոյ պատշաճ համարիմք զի ի մահուն քե մնացե գաւակ՝ հոգասցի հոգոյ նորա պէտք եւ մնացեալն գաւակին շիցին: Իսկ քե գաւակ չիցե մնացեալ, քեւ երկուս կամ երիս ծնեալ իցնն, դարձցի անդրեկն բաժնն ի ձեռն ծնողացն կամ եղբարցն նորա. եւ ըստ նորին պատշաճեցոյ հոգասցին զհոգի զիտեքեամբ առնն. եւ որ սակաւ մնայ՝ նոցա շիցի»: Իսկ քե պատահի առնն մեռանել ի տան հօր իւրոյ կամ բաժանեալ ի հօրէ, առացի իւրոց ստացուածոց խօսս որպէս եւ կամի, բայց զկնոջ քերեալն դարձուցե: Եւ զոր վասն երեսաց տեսն էս նմա, նոյն կնոջ շիցի այն, եւ մանաւանդ քե զորով կամ վկայիմ տունայ իցե. զի այն է զին անձին նորա: » — Հետաքրքրական է համեմատել յերոյնիշեալը ներկայ սովորութիւններու հետ:

Առհասարակ պէտք կ'ըլլայ որոշել թէ ստացուածքը երկա՞ն թէ կնկան բաժինն է, և հակադարձաբար թէ ընդհ. սեպհականութիւն է ամուսիններու կամ ամբողջ գերդաստանի:

Ի՞նչ անուանենքով կ'որոշուին, զանազան գաւառներում, օժտի շարժուն կամ անշարժ ստացուածքը, այսինքն՝ անասուն, գործիք, կահ-կարասի, թէ հող, ջաղացք կամ ուրիշ կալուածք կը կազմեն ազնկան օժիտը:

Ծանօթ. — « Անսիդ Անսիոֆայ » մեջ օժտի այդ տեսակները որոշած են Կումայօ (=կոււմաշ, շարժական) եւ Հայրեհիխ(=անշարժ ստացուածք) բառերով:

Ո՛րքան յաճախ կը պատահի այս կամ այն դաւառում Օրինաւոր ապահարգանքի = Բօւարմա, Divorce, այսինքն հոգեւոր վարչութեան թոյլտուութեամբ ամուսիններու բաժնուելու դէպքերու ի՞նչ պատճառներէ առաջ կուզան: Ի՞նչ կ'ըլլայ այս պէպքում բաժնուած ամուսիններու ստացուածքի ու զաւկըներու վիճակը:

Եթէ ամուսինները չեն կրնար ստա-

նալ օրինաւոր ապահարգան, արդեօք իրապէս բաժնուած չ'են ապրիր, (Séparation de corps): Ի՞նչ կ'ըլլայ սովորաբար ասոր ստիպողական պատճառը, արդեօք էրկան վատ վարմունքը կնկան հետ թէ անառակութիւնը, ի՞նչպէս կը վարուին այն պարագային երբ էրկը անբնական է ամուսնական կենսակցութեան:

Ի՞նչ աչքով կը նայի առհասարակ ժողովուրդը բաժնուած ամուսիններուն: Ինչ անուններ կուտան բաժնուած ամուսիններուն. զոր օր. « մարդաթող », « կընաթող »:

Բաժնուելէն ետքը կը պատահի՞ որ հաշտուին, Որքա՞ն կը յաջողին, այս պարագային, քահանայի միջնորդութիւնը, իւրատը, սպանալիքը, եւայլն:

Ահա այն այլ եւ այլ կէտերը սրոնք « Ընտանեկան իրաւունք » բաժին կը վերաբերին Ազգագրութեան մէջ. կարելի է գտնուին ուրիշ մանաւոր կէտեր ալ որ մոռցուած են այս 58 հարցումներու մէջ. մեր դաւառացի աշխատակիցներուն կը մնայ այս գլուխը յատուկ խնամով ուսումնասիրել, հետազօտել եւ ճշգրէ մէն մի կէտ. թեթեւօրէն ու աճապարանքով կատարուելիք աշխատութիւն մը չէ, ինչպէս կը տեսնուի մանրակրկիտ զննութիւն անհրաժեշտ է, ընտանեկան կեանքի ամէն պայմանները հաւատարմօրէն ներկայացնելու համար. Հոգ չէ թէ ամիսներով ուշանայ այս հարցումներուն պատասխանը, կարեւորն է ճշմարտութիւնը միայն դոյնել և հարազատօրէն զրի առնել:

Խ Մ Բ.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆԻ

ՏՍ.ՐԲԱՍ.Ն ԳԵՐԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Արդի հայերէնի

Հինգերորդ տպագրութիւն

44,000 ՕՐԻՆԱԿ

Գին 2 ՂՐ.

ՀԱՐՍՆԻՔԸ ՄԱԼԱԹԻՈՅ ՄԷՉ

(Շար. «Բիւրակն» ի 16 քիւհն եւ վերջ)

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Մալաթիացիները հարս առնելու յաջորդ օրուան « Երկուշաբթի երթալու » անունը կուտան :

Երեքշաբթի առաւօտ հարսին մայրն իր աղջականները հաւաքել կուտայ . զանազան տեսակ կերակուրներով հիւրերը կշտացնելէ ետքը մաս մը հալլիկ ավսէին մէջ կը լեցնէ , վրան դաթմա մը եւ աղջկան արծաթեղէն ու ոսկեղէն զարդերը կը դնէ , ու ամէնքը մէկտեղ փեսային տունը կ'երթան :

Անգամ մը , ես 13-14 տարիները հազիւ բոլորած՝ պատիւ ունեցած եմ ներկայանալու այդ կարգի կիներու խմբակի մը :

Հարսը իր աղգակից հիւրերուն չաքարախառն սուրճ հրամցուց . իւրաքանչիւրէն պարապ գաւաթը առնելով՝ ձեռքերնին պազաւ : Զատ սենեկի մը մէջ մօրը բերած զարդերը կախուած պահուն , ուղեցի չափսէին մէջի հաւլէէն քիչ մը ուտել , սակայն իզմէ հմուտ ընկերս զիս մէկ կողմ քաշելով՝ ըսաւ թէ ատիկա առաքաստի իրիկունը հարսին ու փեսին ուտելու համար պատրաստուած է : Հարսը հագուիլ սգուելէ վերջ զնաց դարձեալ ձեռքերնին պազաւ . անոնք ալ շնորհաւորութիւններ ընել չզլացան :

Նորեկներէն մէկը հարսին անտուկը բերել տալ առաջարկեց որ ճէհեղը (օժիտ) ներկաներուն ցուցադրէ : Սկսաւ համբել :

— Ահա՛նիք 20 չէպիք , 10 Էնքի , երկուքը կուքնի , մնացածը օխուլմա , 3 հատ Ֆիսան , սէ ես ծանցո Ֆիսանըն է , 2 փօլֆա , 15 կից օլախ , էսոնք ալայն ալ հարսին համար է : Ուրիշ մը .

— Պաճի , չտեսա՞ր նէ պուճախի օյալի ելլէկները :

— Հա՛ , մոռցայ , զըտի՞ս էսօնց մէկը հարսին խալաին ախճիին տալը էրաց , կը շարունակէ . սէ չէպիքը , վարտիքը , արախճինը փէսային , սէ չէպիքը վարտիքն ալ ախպրանոջ , սէ 4 Էսէն ալ

մէկ փեսին պապուն , մէկը քեռուն , մէկը ախպրանոջ , պապուն մէկն ալ հարսին տագրոջը :

Գտնուող պառաւը օրհնեց , « Ասպած խէյրլի էնէ , տուողին քէսէն լէնկուկ էնէ : »

Հարսը առջինեկին հետ ոտքի վրայ կեցեր են :

Կէսուրը սեղան պատրաստեց , հարսը ամէնուն ալ առջեւ անձեռոց , դգալ , պատառաքաղ շարեց : Կերակուրն աւարտելէ ետք , հարսը բոլորին ձեռքը ջուր լցաւ ու պազաւ :

ՏԱՍՆԸՀԻՆԳ

Տասնըհինգը պսակի օրէն տասնեհինգ օր վերջը հարսը բաղնիք տանելու օրին կ'ըսեն : Կեսուրը օր մը առաջ դայեակ կը պտտցնէ բոլոր ծանօթ կիներու որ միւս օրը բաղնիք հրամեն : Նոյն օրուան բաղնիքը կեսուրը աւելի ծախքով կը վարձէ որ ուրիշ կիներ չլողանան : Հարսը իր ամենէն գեղեցիկ հագուստները կը հագնի . Բաղնեպանի և սպասաւորներու քանի մը տեսակ կերակուրներ տալ չեն մոռնար :

Նոյն տեղը , ընդարձակ բակին մեծ աղբիւրին շուրջը հաւաքուած կը պարեն , մեծ սպասաւորը թմբուկը կը հնչեցնէ , միւսը կը խաղայ . խաղացողին ճակատը առաջին անգամ պէտք է որ հարսը ստակ կ'ոցընէ , յետոյ վառուած մոմերով աղբիւրին շուրջը կը դառնան՝ սպասաւորներուն առատ ստակ հոսեցնելով՝ անոնց գլուխը կը ձգեն շղարչներ , կերպաններ . հարսը հոն գտնուողներու ամէնուն ալ ձեռքը պաղնելէ ետք , մաս մը զգեստը կը հանէ ու սպասաւորի մը առաջնորդութեամբ ներս կ'երթայ դարձեալ ձեռք պաղնելու համար : Սպասաւորը հարսին զլխի ոսկին առնելով կը բերէ կեսուրին : Անոր ալ ձեռքը չենք բռներ . քառօրդ կամ ամբողջ մէծիտ , ան ալ իր գիտնալիքն է : Հարսը լողցնելէ առաջ նստարանի մը վրայ կը նստեցնեն մաղը կը քակեն . հարսը քսակով մը ամէնուն ալ աղտը կը հանէ ու ձեռքերնին կը պազնէ , լողնալէն վերջ կը հագ-

ուեցնեն հարսը, դարձեալ ձեռք պագ-
նել:

Իրաւ որ հանդիսականները բաղնիքի
մէջ մաքրուելէ զատ՝ հարսին պագնե-
լովն ալ անոնց ձեռքը վարդապետի ձեռք
կը դառնայ:

Մալաքիա ԶԱԿՈՒ Ա. ՊԵՆՆԵԱՆ

Ա. Ռ. Ա. ԾՆԵՐ

ԿԻՒՐԻՆԻ ԳԱՒԱՌԱՐԱՐԱՌՈՒՆ

(Շար. «Բիւրակն»ի 26 թիւէն)

— Խենթէն կուշտ եմ, խելօքէն կա-
րօտ:

— Խենթին ճաղարջն Ասուած կ'ա-
ղայ, խենթն է կ'ուտէ, կ'ելլէ խաղայ:

— Էլը փալանով, մարդը հալաֆով:

— Հերսէն եղով, քիլէն սխտորով:
Էրկըրի տուն էրկըրի տղով:

— Մալեզը պէրաննիս էրեց, ո՛ւր է
թէ ապուր մ'ըլլար:

— Հաչան շունը չի խածներ:

— Կովիս մետեր է, խապիս կըյեր է:

— Կակկըրճան հաւը ածան կ'ըլլայ:

— Հէյիր էչէցիդ ել, դըճըրտա առ-
դայէդ ել:

— Պաց պերանը անօթի չի մնար:

— Մէհուր օրը կուլան:

— Ծուկը կ'օլը կ'իշայ:

— Էրկինքէն դասնախ եալվիք ըլլայ
նը, մեր կըլտըր մէկ հատ մը չ'անցնիր:

— Տուռիդ կոց պոնէ, զրացիդ զորդ
պոնէ:

— Պակը ծուռ է, կուլը կաթ կ'օ չի
տար:

— Խլլոտին մուխը մընանա է:

— Էրկըրի նետած քար խէրուն չ'ըյ-
նիր:

— Էրկըրի վրայի չապիկ չի կտրտիր:

— Տուռիդ փակեա նը Էրկիր տուրս
կը մնայ:

— Ատորցողը պատէն վէր կ'ըյնի:

— Էրկիր ո՛րը ցալին կը քըշտէ ո՛րը
մըխին,

— Էրկըրի մնացողը անկնիկ կը մնայ:

— Մէկուն հինը մէկուն նոր:

— Հարսի՛կ քեզ ասիմ, նիրուկ տու
հասկցիր:

— Կող՝ սիրտը տող:

— Սուտ խենդ էղեր է. վանքին հա-
ւը կ'ուտէ կօ:

— Զեքիյէքը իշու ագի է, նէ՛ կ'էր-
կըննայ, նէ՛ կը կէրճընայ:

— Ծուկը կըլխէն կը հոտի:

— Ինչուկ ու հաստը պարկընայ, պա-
րակին հոգին կ'ելլէ:

— Պամպասանք չէ, պանն ասանկ է:

— Կուտ կերաւ, լէռն էլաւ. (սաստիկ
ղայրացաւ):

— Եօթը ծովէն դուրս նետած. (կարի
չար):

— Լէռը լէռանը վրայ կ'ըլլայ, տունը
տանը վրայ չ'ըլլար:

Կիւրին

Հ. Կ. Տ.

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԱՇԻ ԳԱՒԱՌԱՐԱՐԱՌՈՒՆ

(Շար. «Բիւրակն» թիւ 26էն)

« ԿԻՑԷՔ, ԾԷՌՔԻՍ ԹՈՒՔ ՄՈՒ ՏՈՄ »

(Կեցիք ձեռքիս բուք մը քամ)

Քանա մը կեղցա կիշիրի փէտէր
կ'որթոն. ըրթիլիքէն ճուկուրու կ'ո մառ-
նուն:

Ըրթիլէն ըրթիլէն, ճահոնան իզիրի
մինծ ծոռ մու կ'ո կտնան: Էս կարլոյ
համար կ'ո տիսնան քի ճուկուր չի գոյ:

« Ի՞նչ պոնինք. չո՞ց էնենք » ըսիլի-
քէն, անճոյ մէջմէնէն մէկի կ'ոսէ քի,
« Իկէկ ամեննիս մէկ ծառան տողան մէ-
կէն կախուանք, տողու կտրինք, ի վէր
իջըցնենք, սօնրօ վէրի կը կտրինք փէտ
կ'էնինք: »

« Կ'ըննոյ », կ'ոսին: Մէկի կ'ո իլլէ ծա-
ռան կլոխու տալան մէկին կ'ո կախուայ.
միկէն է իւնիւր իւտքէն կ'ո պոնէ ինտէն
կ'ո կախուայ. մէկ պաշտէն է իւսիւր
իւտքէն կ'ո պոնէ կ'ո կախուայ. ինտէն

ամսին ի մէկ տուէն կոյն յիշխուանն:

Էն իվիրի կիցողու « Պլզտէ՛ք, կիցէք ծէռքիս թուք մու տում⁽¹⁾ » ըսիլէն ձեռքի փոցծոծու կիմի ամսինն է Ճահոնու կո ըննան:

Բառեր. = Փետէ, փայտի, Ճուկուր, կացին: Մինձ, մեծ: Ծոռ, ծառ: Չո՞ց, ի՞նչպէս: Տու, ճիւղ: Իւնիւր, անոր: Իւտքէն, ոտքէն: Ինտէն, այնպէս: Պաշխէն, ուրիշ մը: Պլզտէ՛ք, մանուկներ, Տում, տամ:

(1) Ծեռքիս թուք մու տում. ձեռքը չը սահելու համար թքոտել, ինչպէս որ ծառ ելլելու ատեն, կամ բան մը ամուր բռնելու ատեն ձեռքը կը թքոտեն:

Ը. Կանոն. — Անուն կամ գոյական մը եթէ բերել բային հետ գործածել պէտք ըլլայ այս բարբառին մէջ՝ նոյն անունին բացառական հոլովը միայն կը ղրուի, առանց «բերելու» բայը դնելու. ինչպէս փետէ կնոց, փայտ բերելու գնաց: Ծրէ կնոց, ջուր բերելու գնաց: Մսէ կնոց, միս բերելու գնաց:

Թէեւ աշխարհաբառին մէջն ալ կայ այս կանոնս, բայց հոն տրական հոլով կ'ըլլայ, շատ քիչ կը գործածուի. զորօրինակ. փայտի գնաց. Ջուրի գնաց եւայլն:⁽¹⁾

ՕՂ ՏԱՆՈՂ. ԿԷՂՏԱՔ

(Աղ ցանող գեղացիք)

Քանա մը Գըռնըզցաք քաղոքէն օղ կըրլէն օսանմը՝ կ'ոննոն: Մէկգմուկու կ'ոսին քի « Ի՞նչ է էս ամսին ատին քաղոքէն օ՞ղ պի պիրինք. իկէք թարլէմուս ցանինք, կոլ տարա կը բուսնայ. չէ՞ ըննոյ: — Կ'ըննոյ:

Քաղոք կո գոն քանա մը ղանթար օղ կո առնուն կո պիրին: Վաղնէօրիւ թարլին ճոր կո պոնին, պիւթիւն չիփիլ կո էնին թարլէն. սոնրօ էս օղու կո ցանին:

Էս պաշխիւնիւն կաղտուկ կո էնին

[1] Այս ձեւը կը համապատասխանէ գրաբարի մէկ ոճին որ ուրիշ գաւառներուն մէջ ալ քաղբջած է, այսինքն Ղ նախդիրով բացառական Է-ւ ղէոյ:

մարդու մու չիքոն լսցնի, չըննոյ քի իւնիւնք է ցանին:

Քանա մը էօր սոնրօ իւսիւնց մէկի հէյըլոյ համար կիշիրի կամոց մու կ'որթոյ քի պաշխիւնիւն թող չի տեսնան: Կիշիրէօք ծէռքելի աիւփիլիւքէն, ծէռքի քոր մու կո տիպնայ. կամոց մու քորու կո վրցնէ լիզոն նրքիւլի կո իրկէնցնէ՝ քի տիսնանք օղու պոնի՞լ է՝ թէ չէ:

Քարաննըքիւլ է կիւր միւ կոյ աղի. հէրիֆի չիւր լիզոն իրկէնցնէնի, կիւրն է կո խէթէ. Հէրիֆի կամոց մու քորու իտի կո անայ մտքէն կ'ոսէ քի, « Ի՞նչ ղատոր կտրուկ պոնիլ է էս օղու քի, ինտէս ըննոյ նու էս տարա քանա մը հազոր ղանթոր օղ կ'ունցնոնք »:

* * *

Կէղցաք էօրիւ տապու մու կո ճրին էս թարլէն՝ քի օղու ըրննտ բուսնայ: Ինտէն քի թարլէն պիւթիւն ճիփիլ կ'ոննոյ. էն ճիփիւնուն մէջն է իվէզ (մօղուկ) փէրտո՞ կ'ոննոյ:

— « Պլզտէ՛ք, ի՞նչ պոնինք էս իվէզտէքի, օղու կ'ուտին կը պապցնին. չո՞ց էնինք »:

Մէկի կ'ոսէ քի. « Ի՞նչ կո կ'ինէք, էրճիւճիւ պիրինք մէկ մէկ հոտ ճարդինք էս իվէզտէքի »:

Հէմէն իւսիւնք կ'որթոն էրճիւճման կո առնուն կո գոն: Տիսած իվէզման կո ճարդին, էրէյի կո պապցնին:

Իվէզան մէկն է կո գոյ, իւսիւնց միւկուն տիօշիւ ղոնմուշ կ'ոննոյ. Հէրիֆի էս իվէզի ինքիր տէօշիւ տիսնածու կիմի, հէմէն տէմի կիսողան մատելի իշաւոթ կո էնէ քի էս իվէզն է թո կապցնին:

Հէմէն տէմի կիսողու էրճիւճիւ քէշոծու կիմի կո սխմէ. մէկ է կո տեսնայ քի հէրիֆի կիտէնն է փոուի:

« Ի՞նչ թիւղոյ է հիգէ ունաս աղի կ'ոսէ »:

Սոնկրօ խանայ Տաւաթը կո ճլոն քի իւսիւր խելք մի թո հասցնէ:

Էն է կո գոյ կո տիսնայ քի հէփի կո լոն կնտէքի, կ'ոսէ քի «հիւս է, Աստուծ է-չէն է փրկի. Աստուծ չէնէ, էյէր էր-

ճիւճիւ էջքէն տիպնէր, ի՞նչ կիզիք պըռ-
նաք : »

Բառեր . — Ֆոնըզ, գիւղ մ'է Մա-
րաշին հիւս . արեւմտեան կողմը, ունի
վանք մը, հիմայ քայքայուած, Կոլ տա-
րա, գալ տարի : Ղանթոր, 100 լիտրնոց
ծանրութեան չափ մը : Վաղնէօր, վաղը
առաւօտ : Ծոր, ջուր : Ծիփիլ, ճահիճ :
Ծէնքէլի, ձեռքովը : Ափիլիքէն, շօշա-
փած ատենը : Բոր, քար : Կո տիպնայ
կը գալի : Լիզոն, լեզուն : Կիւր կարիճ,
Կիցի, կեցիր : Զիւր, մինչեւ որ : Կո
խէթէ, կը խայթէ : Էս, այս : Ինտէս,
այսպէս : Կ'ունցնոնք, կ'ունենանք : Տա-
պու մու, անգամ մը փէրտոն կ'աննոյ,
կը գոյանայ : Պլզտէք, տղաք : Զո՞ց,
ինչպէս : Էրճիւճ, զէնք : Էրճիւճման,
զէնքերնին : Էփէյի, բաւական : Կո սըխ-
մէ, կը պարպէ (զէնք եւն) : Կո ճըւոն
կը կանչեն : Կո լոն, կուլան : Կնտիքէ,
կինները : Հուս էք, լուս եղիք : Էչէն,
աչքէն :

1. իլանա Տաութ այն ղիւղին գիտունն
(= իւելօք Դաւիթն) է : Գիւղացիք ինչ
որ ըլլայ, անոր կը հարցնեն : Ասկից ետ-
քը ասոր քանի մը հէքեաթները պիտի
կարդանք : Թէ ինչպիսի որոշումներ տը-
ւած է զազազան պարագաներու մէջ :

[Շօր :] 3. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԻ ԳԱՒԱՌԱՅԱՐԲԱՌԸ

Այս յօդուածին Բ. մասը տպուած է
Բիւրակցի 18 թիւով :

Ածծընակ, Տաճըսնակ, Նահըսնակ = Այս-
պէս, Դոյնպէս, Նոյնպէս :

Ալատու = Փութանակի, ստիպողական :
Արծրկել⁽¹⁾ (= Արձակել) = կապը քակել :
Ակամօր⁽²⁾ = Տօն օրեր . — Զատիկ, Ծը-
նունդ, Էն :

Աղասք (= Աղունհաց) = Մեծ պահք :

[1] Տառերու. ձայնի տեղափոխութիւն :

[2] Ակամօր = Ակումբ. օր = Ակում (Կ. Պոլիս) :

Աղ = Որթալուիճ :

Աճառ = Գիրուկ, կայտառ :

Աճեցուն = Խմոր որով կը չաղեն և կը
քացիւցնեն ալիւրը :

Աճընել = Լաթերը իրարու չփել և օճա-
ռով լուալ :

Այլէք-վայլէք = Անվայել ու ծաղրելի :

Անատակ (= Անյատակ) Անել, անդունդ :

— Զոր օր. Անատակը գնաց = Անյայ-
տացալ :

Անդըրոտ (= Անզօր-ոտ) = Տկար, ազա-
զուն, ախտաժէտ :

Անժումը = Նոյն ժամուն, պահուն :

Անկաճ-թոռ-ղ-ք (= Ականջի ոռք) = Ա-
կընջին ետեւի կողմը :

Անկուտի-պարխի (= Անկուտի-պախի) .
ճոյլ, դանդաղ և ապուշ :

Անուղատտան = Յանկարծուստ : — Տճկ-
անսըզըն :

Աչք-ունք (աչք-ունք) ընել = Ակնարկել :
Անգահ = Անյագ :

Ապըլիք = (Արաք. և) Տխմար, անճարակ :
Ապըճրտել (= Ափ չորդել) Ափին մէջ ճն-
չել՝ առարկային ձեւ կորսնցնելու աս-
տիճան :

Ապուխ-զուպուխ = Ափեղցիեղ . անկապ
անիմաստ խօսք :

Ապսուպ = Յախուսն, Անխորհրդարար
չարժող :

Առջի-յերսէ = Առաջին Յիսնակ :

Ատկել (= Ատակել) . Կէնալ, յաջողիլ,
գործելու ժամանակը պակսիլ . — Զոր օր.

Զեռքս չատ կեցալ = Ժամանակ չունեցայ
Արու = 1⁰. Գլխին մէջ տեղէն սանտրով

նուրբ բացուած՝ որ մազը կ'ակօսէ եւ
երկուքի կը բաժնէ : 2. Անխճրիճ :

Աւլի, Աւլի-կիցե (= Այլ և) Դարձեալ,
վերստին :

Բալաս-բանտրաս = Թաւալաղնոր :

Բարկընալ = Մեծամտութիւն ընել :

Բուշա = Մանր սլալար :

Բոչքվիլ = Մաղցիլ :

Դադար կանկնիլ = Դադար կենալ :

Դշխել, դժխել = Չափազանց միս կասե-
լը մարդոց :

Եօթներէնք = Մեծաւի մը եօթներորդ օ-
րը, ընդհանրապէս չաբաթ, ուր՝ եփ-

ուած միս և բրինձ կը բաժնեն դըրացիներու :

Զաւագար—Կ'ըսեն ա'յն հիւանդին որ խելայեղած՝ գետին կը գլորուի, կը զառանցէ և կ'երազէ ուխտաւայրեր ուր երթալով միայն կրնայ բժշկուիլ :

Զեննիք (= Զենլիք) Մորթուած եզան կամ կովու միս որով ապուխտ կը շինեն : Զէր իգէմին (= Պարսկ. ذير) Մառան, ստորերկրեայ յարկ :

Զուգադ—Կոկիկ, գողտրիկ (առարկայ) :

Ս. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՄԱԼԿԱՐԱ

Մալկարա գաղա մըն է Էտիրնէի վիլայէթին Թէքֆուրտաղը սանճագին մէջ : Ռոտոսթոյէն գրեթէ 10 ժամ դէպի արեւմուտք կ'իյնայ : Հինաւուրց քաղաք մըն է, Շինուած է բարձրաւանդակի մը վերայ. պտղատու ծառեր ամէն տուններէ բարձրացած՝ հեռուէն սիրուն տեսարան մը կը ներկայացնեն դիտողին աչքերուն : Շէնքերուն մէջ չեն պակսիր նաեւ նորագոյն ձեւերով բնակարաններ : Խանութներ եւ հանրային հաստատութիւններ : Դիմացը արեւելքէն արեւմուտք կ'երկարի Թէքֆուրտաղի լեռնաշղթան, մեծ ու փոքր բաղմաթիւ գազաթներով : Շուրջը կը տարածուին մշակուած դաշտեր :

Կլիման.— Զմեռ ատեն խիստ եւ ամառը ոչ այնքան տաք կ'ընէ. որքան հաճելի ու գեղեցիկ է ամառը, նոյնքան խոնաւ է միւս եղանակներուն մէջ : Մալկարա իր կլիմային այս յատկութիւններովը թէեւ ունի տեղական զանազան հիւանդութիւններ քիչ կամ չատ թեթեւ, սակայն բնաւ քուրայի պէս ազետաբեր համաճարակներ մուտ գտած չեն հոն : Քաղցրահամ ջուրեր առատ առատ կը գտնուին քաղաքին ամէն կողմերը :

Շենքեր.— Մալկարայի մէջ կան, երկու բազմիք եւ 8 խան, 350 ի մօտ խա-

նութ ու սրճարան որոնց 3/4ը հայոց կը վերաբերին :

Բնակիչ.— Միայն քաղաքը կը պարունակէ 6000 ի չափ բնակիչ որոնք կը բաղկանան Հայերէ, Թուրքերէ եւ Յոյներէ :

Հայեր.— Երկու սեռը միասին առնելով՝ հայոց թիւը կը հասնի 2,200ի : Դրեթէ երեք դար առաջ Երզնկայի շրջականերէն, մանաւանդ Քէմախէն, գաղթած են : Բաւական մաքուր աշխարհաբար մը կը խօսին՝ եւ ունին գաւառաբարբառներու սիրուն պաշար մը : Ընդհանրապէս Մալկարացի հայը ընտանեւէր, կրթասէր ու բարեմիտ է :

Երկու սեռի համար ունի մանաւոր վարժարաններ, ուր կը յաճախին 350ի չափ աշակերտ եւ աշակերտուհի : Ս. Թորոս եկեղեցին իբր 70 տարի առաջ ամենամեծ զոհողութիւններով կանգնած է Մալկարացին :

Զբաղումներ.— Հայերը Մալկարայի մէջ կարեւոր դիրք մը բռնած են. կըրնանք ըսել թէ ամբողջ արհեստները իրենց ձեռքն են. մանաւանդ համառագործութիւնը, դարբնութիւնը, ատաղձագործութիւնը, ճարտարապետութիւնը, կոշիկարութիւնը. երկաթագործութիւնը եւ թիթեղագործութիւնը : Հայ արհեստաւորը իր պատրաստած պայտն ու գամը, շուշմայի եւ կտաւատի եղերը, երկաթէ գործիքները (խօփ. կացին, ուրագ, եւայլն) կը զրկէ կամ անձամբ կը տանի Քէշան, Հայրապօլ, Ուզուն Քէօփիւրիւ, Ֆէրէճիկ, Իփսալա, Ռոտոսթոյ եւ Մարմարայի եղերքը գտնուած յունաբնակ գեղերն ու քաղաքները : Վաճառականութեան մէջ ալ Հայերը մեծ դեր կը խաղան, մանաւանդ ներածման մէջ : Պանրագործութիւնը Հայերուն մէջ բաղդատմամբ աւելի ու շահաբեր ճիւղ մըն է : Երկրագործութիւնն ու այգեգործութիւնը իրենց համար կարեւոր զբաղումներ են, թէեւ երկիրը այնքան արգասաբեր չէ :

Հայերուն նիւթական եւ մետաղական զարգացումը, — Ցաւալի է որ Մալկա-

րայի մէջ ալ Հայերը տարուէ տարի նիւթապէս ետ երթալու վրայ են. հիմայ չեն տեսնուիր 40—50 տարի առաջուան հարուստները. Ասոր պատճառները անշուշտ կարեւոր է փնտռել: Սակայն ուրախալի է որ մեր քաղաքները կրթական գործին ընաւ ջանք չեն խնայեր, ու այսօր հպարտութեամբ կրնանք ցոյցնել զարգացած երիտասարդներու խումբ մը: Մալկարացին կը ստանայ Արեւելք, Բիւզանդիոն, Բիւրակն, Մասիս, Հանրագիտակ, Արեւելեան Մամուլ եւայլն:

Թուրքերը. — Ընդհանրապէս բարեբարոյ եւ աղօթասէր են. կը զբաղին մեծ մասով երկրագործութեամբ, փոքր մաս մըն ալ արհեստաւոր, վաճառական եւ պաշտօնեայ են: Վերջերս կրթութեան մեծ հոգ կը տանին եւ ունին բիւլետի մը: Նիւթապէս առ հասարակ լաւ վիճակի տէր են: 7 մղիկի եւ 2 թէքէ ունին,

Յոյները. — Չափէ աւելի տոհմասէր եւ կրօնասէր են: Կը զբաղին վաճառականութիւնով, որմնադրութիւնով, բերրութեամբիւնով, կօշկակարութիւնով եւ մանաւանդ հովուութիւնով: Ունին երկու եկեղեցի եւ երկու վարժարան, Իրենց թիւը Հայերէն ու Թուրքերէն նըլազ է: Աննշան զարգացում մը ունին: Մաս մը Յոյներ ալ կաթոլիկ են եւ ունին մատուռ մը ու վարժարան մը:

Արսաւրուքիւն. — Մալկարայի հողը կ'արտադրէ արմառիք, թռչնակեր, շուշմա, մեղս, վուշ, խաղող, սոխ, սխտոր, քսիսա, ընտիր ծխախոտ, եւայլն: Ասոնք կը կազմեն գլխաւորաբար իր հարստութեան եւ արտածման նիւթերը: Գլխաւորաբար Ռոտտսդոյ է Մալկարայի շտեմարանը եւ նաւահանգիստը: Վերջերս չերամբարձութեան ճիւղն ալ հետըզհետէ կը յառաջդիմէ եւ շահաւոր արգիւնքներ յառաջ բերելու վրայ է, քանի որ չրջակայ քաղաքներու մէջ ամենէն ընտիր խոզակները կուտայ:

Ամբողջ Մալկարայի գազալին արսաւրուքիւններուն մօտաւոր մէկ հաշիւը. — Տորեն 320,000 քիլէ, գարի 150,000 քիլէ, թռչնակեր 250,000 քիլէ, շուշմա 200,000

օխա, եգիպտացորեն 200,000 քիլէ, հաճար 10,000 քիլէ, վարսակ 75,000 քիլէ: Քաղաքին մէջ տարին 30,000 օխա շուշմայի իւղ կը պատրաստուի որուն կէսը դուրս կը ղրկուի:

Ներածում. — Տարին 8—10,000 ոսկիի մանիֆարուրա 10—15,000 ոսկիի նպարեղէն ու 2—3,000 ոսկիի երկաթեղէն կը մտնէ Մալկարայի մէջ:

Մամիկոնեան վրժ. Բարձր.

Դասընթացի աւակերներ

Մալկարա

Յ. ԵՐԱՄԵԱՆ

Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Յ. ԳՈՒՐՑԵԱՆ

Ս Ի Ր Տ Ս

(Sonnet)

Աւերակ մը կայ յար, ցրցուած իմ առջեւ,
Ուր կը քոչսին աղէտք անգոյն ու անձեւ.
Շողն արեւուն այնեղ երբեք չի յառիր,
Հոն՝ գիշեր է անհուն, խորունկ, անյարիւր:

Ի՞ր մուտք՝ երբեմն հաճակ ոսկի ու համուկ,
Կը ծածկեն զայն հիմա յորդ մղեղ ու մամուկ,
Անխոնջ ծիծաղ ու խիճդ հոն ա'լ չեն հրնչեր,
Ու չեն գար հոն վարդ փաղեղուն՝ ժպիտ ու սեր:

Դեռեզմանէ մ'աւելի լուռ, անկարծաւա՛ծ,
Ծայրէ ծայր մուք նոնիներով եզերուած.
Հոն կը հսկեն յաւէտ՝ անխոնջ սեւն ու սուգ:

Ու արտիկս է այդ աւերակ խեղճ, անշուք,
Ուր ա'լ չունի կեանքի հանդիմն՝ արձագանգ,
Ուր կ'երեւին սո'սկ իղձերու խեղճերանք:

* *

ՅՈՌԵՏԵՍԸ

Ինձ ա՛լ մ'ըսե՛ք ուսի՛ր, — եղի՛ր գիտնական.
Ե՞րբ վաղելեց գիտունն անուշ մեկ խալսանան.
Թողե՛ք, բողե՛ք բարբառալուսներդ խօսական
Ապրի՛լ, սիրե՛լ... ա՛յս կեանքի սկիզբն
ու վախճան:

Տաղանդ, հանճար ու գերագոյն արժանիք:
Չե՞ն կոյր գոհերն ոսկիին վաղ, անագան.
Ունի՞ս արծաթ, պատուաւոր ես, երջանիկ,
Ինձ ա՛լ մ'ըսե՛ք, ուսի՛ր, եղի՛ր, գիտնական:

Կարդացողին տեսա՞ք բնաւ դեմքն լուրջ,
յաղքող,
Տեսե՛ք ինչե՛ր կ'ընե՛ ռամիկն անարժան.
Ամեն ուրե՛ք նախանձն ունի՛ իր կոքող.
Ե՞րբ վաղելեց գիտունն անուշ մեկ խալսանան:

Ուսումն է վիճ մը լա՛յն, խորո՛ւնկ, անյասակ.
Ուր աւելի կը սեւնայ մութ ապագան.
Կո՛ւտն է դարուս է՛ն մեծ, վե՛ս, խրոխտ
Շահասակ,
Թողե՛ք, բողե՛ք. բարբառալուսներդ խօսական:

Խեղճ գիտուններն ուսման տեղով բողմելին,
Դիւեր ցորեկ բողմիս խղիւր որոնան.
Ես՝ կ'ապրիմ խո՛ւլ՝ սեւ հջերուն մեր կեանքին,
Ապրի՛լ, սիրե՛լ... ա՛յս կեանքի սկիզբն
ու վախճան:

Մ. ԹՈՒՐԵԱՆ

ԲՈՒԴԴԶԱՅԻ ՈՍԿԵՂԷՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

Մի՛ չափէ՛ք բառերով Անչափելին, ո՛չ ալ խորհուրդի լարը ընկղմեցէ՛ք անյատակին մէջ. Ով որ կը հարցընէ՛ կը սըխալի. Ով որ կը պատասխանէ՛ կը սըխալի. Բան մի խօսի՛ք. Գրքերը կը

սովորեցնեն թէ մթութիւնը կար իսկըզբան եւ Բրահմ միս մինակ նստած կը մտածէր այդ մթութեան մէջ. Բրահմը և Սկիզբը հոն մի՛ փնտռէ՛ք. Որ եւ է նայող՝ իր մահկանացուի աչքերով՝ ո՛չ զանի պիտի տեսնէ, եւ ոչ որ եւ է լոյս. Ո եւ է փնտռող պիտի չկրնայ հասկնալ զանի իր մահկանացուի մտքով. Վարագոյր՝ վարագոյրի ետեւէ պիտի վերցուի, բայց վարագոյր վարագոյրի վրայ պիտի մնայ դեռ ետեւը:

Աստղերը աւլէ, բայց մի՛ հարցնէր, Ասի բաւական է գիտնալ թէ կեանք եւ մահ, ժպիտ եւ վայ միշտ կը մնան, նաեւ պատճառ եւ արդիւնք, ժամանակին ընթացքը եւ գոյութեան անընդհատ հոսանքը որ յարափոփոխ կը հոսի հեռաւոր ակէ մը՝ գետի մը նման ծփանքներու անվերջ շարքերով օղակեալ՝ կը հոսի արագ կամ կամայ, նոյնը, բայց ոչ նոյնը, հոն ուր իր ջուրերը կը թափին ծովերու մէջ. Ասոնք ալ չոգիանալով՝ մինչեւ Արեւը կը բարձրանան զանգուր ամպերով ետ տալու՝ կորսուած վտակները որ նորէն առուահոսեն բլուրներուն կուրծքէն վար:

Ասի բաւական է գիտնալ թէ ստուերներէն երկինքները, երկինքները եւ աշխարհները, եւ թէ կռիւի հսկայ անիւր որ ո՛չ մէկ արգելքով կը կենայ կամ կը դադրի, փոփոխելով կը փոխէ զանոնք:

Մի՛ պաղատի՛ք, մթութիւնը պիտի չպայծառանայ. Լուրթենէն բան մի՛ խնդրէ՛ք, Ան չի կրնար խօսիլ. Մի՛ չարջըկէ՛ք ձեր սգալիր մտքերը երկիւղածութեան ցաւերով. Ա՛հ, եղբայրներ, քոյրեր, բան մի խնդրէ՛ք անկարող աստուածներէն՝ ընծաներու կամ երգերու փոխարէն, ոչ ալ կաշառեցէ՛ք զանոնք արիւնով կամ կերակրեցէ՛ք պտուղներով և խմորեղէններով. Փրկութիւնը նոյն իսկ ձեր մէջ փնտռելու է՛ք: Ամէն մարդ իր բանտը ինքն իր ձեռքովը կը շինէ. Ամէնէն բարձր արարածները ի՛նչ իշխանութիւն որ ունին, ամէն մարդ նոյնը ունի. Այո՛, այն զօրութեանց համար որ վերը, մեր շուրջը կամ վարը կը բնակին, ինչպէս նաեւ ամէն անոնց հա-

մար որ չունէ եւ կեանք ունին, նոյն գործն է որ ուրախութիւն կամ տրամու-
թիւն կը չինէ: Ինչ որ եղած է, առաջ
կը բերէ ինչ որ պիտ'ըլլայ, եւ է: —
Գէշ — աղէկ. վերջինը առաջինին հա-
մար, առաջինը վերջինին: Երջանկու-
թեան երկինքներուն մէջ եղած հրեշ-
տակները սուրբ անցեալի մը պտուղները
կը հնձեն: Գիտնին տակի դեւերը կը
կրեն արդիւնքը այն գործերուն որ չար
եղած են անցեալ ժամանակի մը մէջ:

Ոչինչ կը յարատեւէ: Ամբիժ առաքի-
նութիւններ կը քայքայուին ժամանա-
կին հետ. պիղծ մեղքերը կը մաքրուին
անով: Իբր գերի աշխատող մը թերեւս
իշխան մը ըլլայ ազնիւ արժանաւորու-
թեան եւ շահուած արժանիքի մը հա-
մար, եւ իբր իշխան ապրող մը թափա-
ռի աշխարհի վրայ ցնցոտիներու մէջ
պլլուած՝ իր ըրած եւ չըրած գործերուն
համար:

Ինչորային վիճակէն աւելի վեր կրնաք
բարձրացնել ձեր վիճակը կամ ցածցնել
զանի աւելի վար քան որդինը կամ մըժ-
ղուկինը: Անհամար կեանքերու վախ-
ճանը այս է: Քանի որ այս անտեսանելի
անիւը կը դառնայ, ոչ դադար, ոչ հան-
դարտութիւն եւ ոչ հանգստավայր կըր-
նայ ունենալ: Ով որ կը բարձրանայ,
պիտ'իյնայ եւ որ կ'իյնայ, թերեւս բարձ-
րանայ: Անուամատերը կ'երթան յառաջ,
անդադար: Կամքը «վա՛յ» էն աւելի զօ-
րաւոր է: Ինչ որ լաւ է, կ'անցնի լա-
ւագոյնին եւ ամենէն լաւին:

Ես, Բուգդհա, որ լացի իմ եղբայր-
ներուս բոլոր արցունքովը, ես, որուն
սիրտը ամբողջ աշխարհի մը վշտերովը
դառնացած է, կը խնդամ եւ ուրախ եմ,
քանզի փրկութիւն կայ:

Ո՛վ դուք, որ կը չարչարուիք, գիտցէք
թէ դուք էք ձեր չարչարուելուն պատ-
ճառը: Ուրիշ ոչ ոք կը ստիպէ ձեզ. ու-
րիշ ոչ ոք կ'արգիլէ ձեզ որ ապրիք կամ
մեռնիք, եւ կամ անիւին շուրջը դառ-
նաք, գրկէք եւ համբուրէք իր հոգե-
վարքի անուամատերը, իր արցունքնե-
րու անուագօտին եւ իր ոչնչութեան միջ-

անիւը: Ահա ես կը ցուցնեմ ձեզի ՃԸԾ-
ՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ, Դժոխքէն աւելի ցած,
Երկինքէն աւելի բարձր, ամէնէն հե-
ռաւոր աստղերէն անդին, եւ Բրահմի
գնահութենէն վեր, շատ վեր՝ կայ Աս-
տուածային ուժ մը, անսկիզբ եւ ան-
վախճան, միջոցին պէս յաւիտենական եւ
ստուգութեան պէս ստոյգ, որ կը շարժի
դէպի բարին եւ իր օրէնքները մշտապե-
սէն:

Փթթող վարդին վրայի հպումը Անորն
է: Անոր ձեռքին շարժումը ձեւակող-
մեց անիւարի (lotus) տերեւները: Ան կը
հլուսէ դարնան պատմութեանը մութ հո-
ղին եւ լուռ սերմին մէջ: Փառաւոր
ամպերուն վրայի նկարչութիւնները Անո-
րն են: Անոր զմրուխտները կը գունա-
փայլին սիրամարգին պոչին վրայ: Ան
կը բնակի աստղերուն մէջ եւ անոր գե-
րիններ՝ կայծակին, հովին ու անձրեւին
մէջ: Ան չինեց մարդուն սիրտը մթու-
թենէ եւ փասիանի նկարուն վիզն ալ
անպէտ խեցիներէ: Ան միշտ կ'աշխատի
կ'աշխատի եւ բոլոր հին աւերներէն սի-
րունութիւններ կ'արտադրէ:

Ոսկեփայլ արեւահաւին թուխ ձուերը
Անոր գանձերն են: Մեղուներու վեց-
հատուածեան բջիջները Անոր մեղրաման-
ները: Մրջիւնը գիտէ Անոր ճամբանե-
րը եւ ձերմակ աղաւնիները զԱնի կը
ճանչնան: Ան կը տարածէ արծիւին թե-
ւերը փախչելու համար երբ իր որսը կը
տանի: Ան կը զրկէ էգ գայլը իր լա-
կոտներուն քով: Ատելի բաներու հա-
մար ալ՝ Ան՝ կերակուր եւ բարեկամ կը
գտնէ: Ան ո եւ է գործի մէջ քաշուիլ
չունի, բոլորն ալ կը սիրէ: Ան կը ստեղ-
ծէ քաղցր կաթ մայրերու կուրծքին մէջ
եւ Ան կը ստեղծէ դարձեալ թոյնի ձեր-
մակ կաթիլները որոնցմով իժի ձագը կը
խայթէ: Երկնքի անտեսանելի ամպհո-
վանւոյն տակ, Ան կը ստեղծէ կարդա-
ւորեալ երաժշտութիւնը թաւալող գուն-
տերու: Խոր անդունդներու մէջ Ան կը
ծածկէ, գոճազմ, շափիւղայ եւ սարդիոն,

Շարունակ գաղտնիքներ յառաջ բե-
րելով անտառներու բացաստանին կա-
նանչներուն մէջ, Ան կը նստի եւ կը

սնուցանէ գերօրինակ սերմեր կաղնիին արմատին քով, եւ կը հնարէ տերեւներ, կոկոններու ծղօտներ :

Ան կը սպաննէ եւ կ'աղատէ աննկուն, ի բաց առեալ երբ խնդիրը վճռուածէն տարբեր կերպով գործելու վրայ է : Անոր ուստային թելերն են Սէր եւ Կեանք եւ կկոցները՝ Մահ եւ Յաւ : Ան կը չինէ եւ կ'աւրէ, բարեձեւելով միշտ : Ան ինչ որ կը չինէ այսօր, լաւագոյնէ անցեալէն : Հիանալի բնօրինակը զոր Ան ծրագրած է՝ կամաց կամաց կը դարգանայ իր ճարտար ձեռքերուն մէջ, Առարկաներուն վրայ եղած այս գործերը զոր դուք կը տեսնէք՝ Անորն են, բայց անտեսանելիներն աւելի շատ են : Մեծ Օրէնքը մարդոց սիրտերը ու մտքերը նաեւ ժողովուրդներու խորհուրդները, կամքերը եւ ճամբաները կը կառավարէ : Անտեսանելի, բայց Ան կ'օգնէ ձեզի հաւատարիմ ձեռքերով, Անլսելի, բայց Ան կը խօսի ձեզի փոթորիկէն աւելի ուժով : Գութ եւ սէր մարդուն են, որովհետեւ երկարատեւ բռնութիւնը կոյր նիւթին ձեւ տուաւ :

Ան երբեք պիտի չարհամարհուի : Ով որ կը ծռէ զԱնի, կը կորսնցընէ, ով որ կը ծառայէ Անոր, կը շահի : Ծածուկ բարիքը ան կը վարձատրէ անդորրութիւնով, ծածուկ չարիքը՝ ցաւով : Ան ամէն տեղ կը տեսնէ եւ ամէն բան կը նիշագրէ : Ծիտակը գործեցէք, Ան կը վարձատրէ ձեզ, մէկ սխալ մը գործեցէք եւ հաւասար հատուցում պիտի ընէ ձեզի թէեւ ուշանայ ալ : Ան ոչ կը բարկանայ եւ ոչ կը ներէ : Անոր անթերի կշիռը ծայր աստիճան ձիւղ կը կշռէ : Ժամանակները ոչինչի պէս են անոր առջեւ, վաղը պիտի դատէ Ան, կամ շատ մը օրեր ետքը :

Այս Օրէնքով սպանչին դանակը ինքզինք կը խոցէ, եւ գետնասող գողն ու կողոպտիչը կը գողնան տալու համար միայն : Ահա բնութեան Օրէնքը որ կ'երթայ դէպի արդարութիւն : Ոչ ոք կրնայ զանի ծըռել կամ կասեցնել : Անոր սիրտը սէր է եւ Անոր վախճանը քաղցր Անէացում :

Ինչպէս որ մէկը կը կանգնի ձիւնապատ լեռան մը կատարին վրայ, անսահման կապոյտէն զատ ուրիշ բան չունենալով իր գլխուն վերեւը, այնպէս ալ ան մարդը, որուն մեղքերը սպաննուած են, կը հասնի Նիրվանային ծայրը : Անոր կը նախանձին աստուածները իրենց ստորին գահերէն : Բոլոր կեանքը ապրուած է տոոր համար, բոլոր մահերը՝ մեռած : Քարման այլեւս նոր տուններ պիտի չլինէ ասոր : Այդ մարդը բան չի փնտռելով՝ կը շահի ամէնը : Անձը ուրանալով Տիեզերքը իր ձեռքը կ'ըլլայ : Կեանքի հետնոյնացած է, բայց չ'ապրիր Գոյութիւն ունենալէ դադրած ըլլալով երջանիկ է : Յօղակաթիւր կ'ընկղմի շողշողուն ծովուն մէջ :

Եթէ մէկը սորվեցնէ թէ Նիրվանան ապրելէ դադրի է, ըսէք այդպիսին թէ կը ստէ : Եթէ մէկը սորվեցնէ թէ Նիրվանան ապրի է, ըսէք այդպիսին թէ կը սխալի : Ո՛չ այս գիտնալով եւ ո՛չ ալ գիտնալով, թէ ի՞նչ լոյս կը փայլի բեկեալ կանդեղներէ անդին, եւ թէ ի՞նչ անկեղծան ու անժամանակ երանութիւն կայ, Հոն վիշտ չկայ Ատելութեան պէս, ոչ ալ ցաւեր Կիրքերու պէս եւ ոչ պատարանքեր Զգայարանքներու պէս : Հոն կը բղխին բուժիչ վտակներ բոլոր ծարաւեալները զովացնելու, Հոն կը փթթին անմահ ծաղիկներ բոլոր ճամբան ուրախութեամբ գորգելով (carpeting), Հոն կը համախառնեն ամենէն սրաթոյն եւ ամէնէն քաղցր ժամերը :

ԱՏԻՎ

« Ամենայնի յաղթանց ժիր ջրան »

Վերգիլիոսի այս ծանօթ խօսքը կը կարդանք նախադուռին վրայ այն հոյակապ երկին որ բազմամուտ Հ. Մանուէլ Վրդալ : Քաջունիի քրտնաջան աշխատութեան արդիւնք է եւ պատիւ կը բերէ արուեստներու ու գիտութեանց մէջ զարգացած մեծ ազգերու սնգամ : Ստուգիւ, առանց այդ « ժիր ու յարատեւ ջանին » եւ խորունկ ու բազմակողմանի

հմտութեան, անհնար էր աւարտել այդ հսկայ գործը, ուր ամփոփուած է արուեստներու, գիտութեանց և գեղեցիկ զարուսթեանց վերաբերող ամէն ծանօթութիւն: Կրնանք ըսել թէ գիտութեան բոլոր ճիւղերը հոն խտացած են. ֆըրանսերէն բառին հանդէպ կը գտնէք Խտալերէն, Լատիններէն, երբեմն ալ Յունարէն եւ Թուրք. բացատրութիւնը որուն կը յաջորդէ նիւթին այլ եւ այլ կիրառութեանց վրայ հայերէն լեզուով շահեկան տեղեկութիւններ՝ որոնք երբեմն կը գրաւեն ամբողջ սիւնակներ: Վեց հարիւրէ աւելի պատկերներ կը ճոխացնեն այս անգուգահան գործը եւ աւելի կը մեկնաբանեն անոր պարունակութիւնը:

Ահա երկ մը որ կրնայ օգտակար ըլլալ արհեստաւորին ինչպէս նաեւ գիտունին, գրասէրին, ինչպէս գիտասէրին:

Կը խնդրենք Մեծ. Գործակալներէն մեզի հասցնել « Բիւրակնի » Ա. շրջանի հետեւեալ թիւերը. 3, 6, 7, 9, 32, 33, 34, 35, 51, 52:

ԱԶԳԱՅԻՆ

— Կը լսենք թէ Կեղր. Վարժարանի Դ. դասարանը կ'արելի չպիտի ըլլայ կազմակերպել:

— Թիֆլիսի մէջ ի մօտոյ տպագրութեան պիտի յանձնուի « Աշուղ Ճիւղանի Բնարը » անուն գործն որ նոյն աշուղին ոտանաւոր ու արձակ գրութիւնները պիտի պարունակէ:

— Խարբերդէն կը գրեն մեզ. Յունիս 17/29, առտուն ժամ 9ին (Ը.Ե.) կատարուեցաւ Խարբերդի Եփրատ գօլէճի երկսեռ շրջանաւարտներուն հանդէսը: Շրջանաւարտները ճառեր կարդացեր են օտար լեզուով, Ժողովուրդը բան մը չէ հասկցած ճառերէն: Մէկ երկու նիւթերէ զատ, արտասանուած բանախօսութիւնները վերացական բաներ էին: Ճա-

ւալին ան է որ ճառախօսողներն իրենք ալ չեն հասկնար խօսածնին: Ասոր պատճառը գօլէճին մէջ տիրող մանկավարժական հին դրութիւնն է: Ճառերը ըմբռնալէն ետքը՝ Մր. Պէյթա գեղեցիկ ուղերձով մը, ընթացաւ արտներուն վրկայադիրներ յանձնեց:

— Ս. Պատրիարք հայրն Ուր. օր Ա. գործակատար Տիգլան էֆ. Տ. Ներսէսեանի հետ այցելեց Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Շէյխ-Իւլ-Իսլամ էֆէնտիին եւ ներքին ու դատական չորսերու Վսեմ. նախարարներուն:

— Կեսարիոյ առաջնորդը նոր դարկ մը կուտայ իր վիճակին վանքերուն բարւոքման ու կրթական գործին յառաջացման: Իր թեմին չորս վանքերը միացնելով՝ կ'արելի է ամենուն մէջ ալ դպրոց պահել եւ որբեր դաստիարակել, Վիճակին քահանայութեան ու վարժապետներ պատրաստել, ինչ որ հիմայ Ս. Կարապետի մայր վանքին մէջ միայն կ'ըլլայ:

— Ամասիայի Առեւտրական դպրոցի ծանօթ խնդրին նկատմամբ երկրորդ գրութիւն մը եկած է մեզի, բայց 25 թուին մէջ յայտնուած պատճառով՝ կը սպասենք պաշտօնական քննութեանց ելքին:

— Ամասիայէն մեզի կը գրեն. Յունիս 24 ին Զիֆթլիկի Գերմանական որբանոցէն 6 Խարբերդցի որբեր փախչելով Հայոց Առաջնորդարանը ապաստանեցան, չղիմանալով դաշտային ծանր աշխատութեանց: Այս որբերը շատ կը դանդաւոր սնունդի անբաւականութենէն եւ կոշտ ու կոպիտ խօսքերէն: Որոշուած է այդ վեց տղաքը Մարզուանի վանքը ղրկել եւ Պատրիարքարանէն հրահանգ խնդրել:

— Խառն Ժողովի այսօրուան նիստին մէջ պիտի ստորագրուի եկեղեցական եւ յարաբերական ինչ ինչ խնդիրներու վերաբերեալ թաղրիւրը եւ իսկոյն պիտի մատուցուի ուր որ անկ է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գերման լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Օսմ. սպայակոյտի քանի մը սպաներ պիտի ընկերանան այն յանձնաժողովին որ Պաղտատ-Պասրայի գծին անցնելիք ճամբան պիտի որոշէ եւ քարտէսները պիտի պատրաստէ։ Այս մեծ գիծը պիտի երկնայ էնկիւրիէն մինչեւ Կեսարիա եւ անկէ Սըւսա, Մալաթիա ու Տիարպէքըր հանդիպելէ վերջ, Տիգրիսի ձախ եզերքը քերելով՝ պիտի յանդի Պաղտատ։ Ուրիշ գիծ մըն ալ Եփրատի եզերքը քերելով՝ պիտի երկնայ Պիրէ-ճիք, Այնթապ, Մարաշ ու Գոնիա։ Ծարտարադէտներու յանձնաժողովը պիտի որոշէ թէ ո՞ր գիծը երկարելու է մինչեւ Պասրա, Հայտար-Փաշա-էնկիւրիի գիծը, թէ Հայտար-Փաշա-Գոնիային։

Երկաթուղիի նոր գիծը պիտի շինուի թէ՛ ռազմագիտական եւ թէ՛ տնտեսական տեսակէտով։ Թէեւ Հայտար-Փաշա-էնկիւրի-Պասրայի գիծն աւելի երկար է, սակայն իր անցնելիք ճամբան բարեբեր է ու բազմամարդ. քանի որ Կեսարիայէն, Տիարպէքիւրէն, Մալաթիայէն ու Մուսուլէն պիտի անցնի։ Միւս գիծը թէեւ աւելի կարճ է, սակայն Մերսինի ու Իսկէնտէրուռի եզերքն իր զէմ մրցակից պիտի ունենայ շոգենաւները։

— Տիարպէքիւրի հահանդին մէջ ասպատակութիւն ընող աւազակապետ Խաչօ Սիւլման գաւառակին մէջ ձերբակալուած է։

— Կայս. Բ. զօրաբանակին Բէսիք զօրքերը ի զէն կոչուեցան տասնընչինգ օր մարզանք կատարելու համար։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Զարն ու Ֆիմնեքը. — Եւր. ամէն երկիրներու մէջ, օրինադէտ ու մարդասէր անձնաւորութեանց նախաձեռնութեամբ Միջազգային յանձնաժողով մը կազմուած էր՝ Նիքոլա Զարին ղրմելու Ֆիմնլանտայի բնակիչներուն իրաւունքները պահպանելու նպատակաւ։ Զարը չէ բարեհաճած ընդունիլ ո՛չ պատգամաւորութիւնը, ո՛չ ալ աղերսագիրը։

— Սերպիոյ մէջ տեղի ունեցած սպանութեան փորձին հետեւանքով, շատ մը եկեղեցականներ ձերբակալուեցան, իշխանութիւնները ձեռք անցուցին վիսաակար թուղթեր, մանաւանդ Բեդրեսպուրկի Սերպիական Դեսպան Սաւա կրօնիչի համար, յիշեալը պաշտօնանկ եղաւ՝ այլեւս կառավարական պաշտօն չվարելու պայմանով։

— Քարգիտութալով հեռագիր զարնելու միջոց մը հնարած է Բրոֆ. Հէրման, այն է թղթատունը ձգուած քարդ փոսթալներուն բառերը հեռագրել կամ «հեռաձայնել» իրենց հասցէներուն։ Վիէննայի Առեւտրական սենեակը խնդրեց կառավարութեանէն զօրծաղրութեան դնել այս գիւտը։

— Անգլիական կառավարութիւնը 45,000 անգլ. ոսկի նպաստ յատկացուց Աշխարհագրական ընկերութեան, որպէսզի հակարջային արշաւախումբ մը կազմակերպէ։

— Միացեալ Նահանգներու անկախութեան տարեդարձին առթիւ կատարուած հանդէսներու միջոցին Նիւ Եօքքի մէջ հարիւր հոգի վերաւորուեւր են, հրազէն պարպուած ըլլալով։ Կին մը պատուհահանէն վար նետուեւր եւ մեռեր է։

— Կը հաւաստեն թէ Ծօրճաքի պէյ Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի ամենէն մեծ պանքաներուն հետ զօրաւոր խումբ մը կազմած է որ պիտի հետամտի Պաղտատի երկաթուղիի գծին շինութեան արտօնութիւնը ձեռք բերել։ Հաւանական է որ Գերմանական Տէօյչ պանքն ալ այդ խումբին մասնակցի։

— Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ մերձեցում մը երեւան կուգայ եւ հաւանական է որ Գերման կայսրը 1900ի արուեստահանդէսն այցելէ։

— Ռուս կառավարութիւնը շոգենաւային հաղորդակցութիւն մը պիտի հաստատէ Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ՝ Ռուսական ուստետներ փոխադրելու համար։

Խաղաղութեան դեսպանախորհուրդը. — Ֆրանսացի պատուիրակ Մ. Պուրօշա առաջարկեց որ երբ երկու պետութեանց

մէջ վէճ ծագի, ուրիշ պետութիւններ պարտաւոր ըլլան յիշեցնել անոնց թէ Իրաւարարութեան Մնայուն Ատեան մը կայ խաղաղիկ միջոցներով վէճերն որոշելու նպատակաւ: Այս առաջարկն ընդունուեցաւ: Յանձնաժողովն ընդունեց « պարտաւորիչ » ըստ որոշեց որ չեզոք պետութիւններ կատարեն զայն խղճի մտքը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ուրֆա. Գ. Կ. Ո. — Գանձեցինք թիւ 571 ընկալաղիրը այս փոսթով կ'առնէք:

Բասեմ. Տ. Յ. Ք. Ա. — Նոր շրջանի թիւ 6էն սկսեալ կը զրկուի ձեր հասցէին:

Քեսապ. Ս. Պ. — Յունիս 16ին նամակ զրկած ենք, ըստ այնմ փութացուցէք տարեգները:

Արմաւ. Տ. Վ. Մ. — Մէզրնի թերթերը կը զրկուին:

Արաբկիր. Մ. Վ. Ս. — Նորէն զրկեցինք:

Իզմիթ, Գործակալ. — Ձեր ուղածին չափ կը զրկուի թերթը. տարեգիրներուն հաշիւը առկա մի' թողուք:

Աղեղ. Ս. Ն. — Ձեր 13 Յունիսին համեմատ, 3 թերթերը ձեր հասցէով պիտի զրկուին: Առանձին նամակ պիտի գրենք:

Կարին, Հարբուկ. — Խօսեցանք Ս. Յ. ին. ստացուածներէն երկու կտորը լոյս տեսած է:

Կարին. Մ. Ն. — Կարեւորութեան կարգով պիտի հրատարակուին:

Մուշ. Գ. Տ. Կ. — Դադրեցուցինք, բայց պէտք է վճարեն զրկուածներուն փոխարէնը: Ա. Ս. վճարած է անցած տարի միայն 30 զրչ: Իսկ այս տարուանը կը մնայ:

Մալաթիա, Հ. Պ. — Բաժանորդագները փոսթով ալ կրնաք զրկել. պակաս թիւերը ծանուցէք:

Մեզրա. Ասիլ. — Եթէ ձեր զրածին չափ չահեկան ու օգտակար գործ մ'է,

կրնաք զրկել:

Չարսանագ, Մ. Վ. — Պակասները կանխաւ զրկուած են, եթէ չէք ստացած, նորէն ծանուցէք:

Էնկիւրի. Դ. Ա. — Կէրմիրի թերթերը սկսանք զրկել թիւ 7էն իբր ձեր նուէրը: Դրկեցէք 2 տարեգները:

Մուսուլ. Տ. Ա. — Քարդերը զրկած ենք: Առաջիկային ուղուելիքներն ալ, այո'. կրնանք հայթայթել:

Պարսիզակ. Ս. Պ. — Ագհիսարէն մընացած 88 զչ. հաճեցէք վճարել Ա. Հաբէլեանին:

Մալկարա. Մ. Յ. Ա. — Դեռ չվճարուեցաւ:

« Զ Ր Ի Զ Ա Յ Ն »

Այո', ջրի ձայն կուգայ մեր բաժանորդներէն եւ գործակալներէն ոմանց, երբ այնքան անդամներ Զեկոյցներով ու թախանձանքներով կը յիշեցնենք թէ « Բիւրակն »-ի տարեգիրն կանխիկ է, և թէ պէտք է որ իրենք ալ համակերպելով այս կանոնին՝ մեզի զրկեն անցեալ շրջանէն մնացած պարտքերնին եւ այս 1899 շրջանի բաժանորդագները:

« Բիւրակն »-ի հետ առկա հաշիւ ունեցող Մեծ. բաժանորդներուն վարկին, պարկեշտութեան եւ պատուաւորութեան ըսելիք չունինք. ամէնքն ալ լաւ են, ամենքն ալ պատուաւոր են, վարկի տէր, վստահելի անձեր, միայն թէ մեզի պէտք եղածն է:

Կաճիսիկ վճարումը

և թերթին չափը, առաջգիմութիւնը եւ ամէն ինչ կախում ունի այս կաճիսիկ վճարելու պայմանէն զոր յարգել որքան դիւրին այնքան ալ պատուաւոր է բաժանորդներուն համար:

Բաժնէինք եւ ետ չենք առնիր մեր այն խօսքը թէ « Բիւրակն »-ի նիւթական մասը ապահովուած է, անոր ծախքերը կը հոգացուին Դաւթեան Գործակալութեան կողմէ որ այս ձեռնարկէն չունի չափու ակնկալութիւն եւ չխսան անգամ

աչքն առնելով՝ որոշած է յարատեւել մեր մէջ առաջին ու առաջիմ միակն եղող ազգագրական ճիւղը մշակող թերթի մը հրատարակութիւնը:

Բայց այս յայտարարութիւնը իրաւունք կուտայ Տեարց Բաժանորդաց որ տարիներ (ոչ թէ ամիսներ) անվճար թողուն իրենց առած թերթերուն տարեգները — չիչելով զանոնք որ թերթը առած են անցեալ տարի եւ, օգտուելով Տնօրէնին բացակայութեան դժբաղդ պարագայէն՝ այսօր կ'ուրանան թերթ առած ըլլալնին:

Հիմա կարգը եկած է անունովն յիշատակել այն քաղաքներն ուր Գործակալ էֆէնտիներու դանդաղկոտ անհոգութենէն եւ բաժանորդներու մեղադրելի քմահաճոյքէն մինչեւ այսօր (այսինքն Բ. Շրջանի Ա. վեցամսեակը լրանալէ ետքն ալ) ապառիկ կը մնան բազում բաժանորդագներ: Առաջ բերենք մէկ քանին՝ այբուբենի կարգով. — Ամասիա, Այնթապ, Ատանա, Արաբկիր, Բաղէշ, Կարին, Մալաթիա, Մէրզիֆուն, Մէրսին, Մուշ, Պաղատա, Պաֆոս, Սըվազ, Քէօթահեա, Քղի, Քէսապ, Օվաճըզ, Բարիզ, Պաքու, Պաթում, Մոսկուա եւն:

Այս յապաղումը ո՛ր և կերպով չ'արդարանար. մենք պէտք եղածէն աւելի ժամանակ տուած ենք զիւրութիւն եւ միջոց գտնելու համար այդ փանաքի վճարումներն ընելու. և այդ պայմաժամն աւելի երկարած է նոյն իսկ բաղդատմամբ առածի կարգ անցած մեր արեւելեան դանդաղկոտութենէն:

Ճշդապահութիւնը ամէն գործի մէջ յաջողութեան գլխաւոր պայման մ'է: Արդէն չատերուն թերթը ասկէ առաջ զադրեցունք, չատ մը թիւեր զրկելէ ետք չստանալով բաժանորդագիրները:

Ուստի որոշած ենք վերջին պայմանաժամ մը տալ այդ դեղեկոտներուն համար ամիս մ'ալ. և եթէ առաջիկայ Օգոստ. 1ին այս առկալն հաշիւները վճարուած չըլլան, բոլոր զրկուած և զրկուելիք թերթերուն փոխարէնը մեզի հասած չըլլայ, բաւ պիտի համարինք եղած ամէն զոհո-

ղութիւն, համբերութիւն, վստահութիւն եւն, և թերթ պիտի չզրկենք ամէն անոնց որ մինչեւ Օգոստոս իրենց հնչուն պատասխանը չեն հասցուցած մեզի, որքան ալ վստահելի, հարուստ, խաբբուր և սովապլը բաժանորդ ըլլան: Անոնց այս ընթացքը որքան եպերելի կը գտնենք, նոյնքան ալ մենք մեզ կը մեղադրենք որ՝ ստիպուած՝ երբեմն էջեր կը զոհենք այս անհաճոյ հաշուական մատակարարական խնդրին, որ սակայն սերտ առնչութիւն ունի թերթին ուրիշ ճիւղերուն հետ:

Յաւելունք, իբրեւ կարեւոր, թէ չատերու խնդրանքին վրայ, ասկէ ետք աւելի տեղ պիտի տանք Ազգագրական և յարակից ճիւղերուն, որոնց կարեւորութիւնը օր ըստ օրէ աւելի կը շեշտուի և կ'ըմբռնուի ընթերցողներէն և ճիւղականքի համակրողներէն:

30 Յունիս 1899

Ս. Դ.

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընկերական

Կարդալթէ դրել 3. Թապագեան

Ազգագրական

Երազիր ընտանեկան իրաւունքի՝ Ամուսնու.

թեան առթիւ.

Հարսիքը Մալաթիոյ մէջ 4. Պէնէէեան

Ժողովրդ. բանահիւսութիւն

Առածներ կիւրինի 4. Կ. Տ.

Լեզուաբանական

Համաձայն. Մարաշի դաւառարար. 3. Վ.

Սիվրի հիւարի գաւառաբարբառը Ս. Վարժապ.

Տեղագրական

Մալկարա 3. Ե. — Ս. Ս. — 3. Գ.

Գրական

Սերաս, Յոսեփեան, Մ. Թուրեան

Բուդդայի ոսկեղէն խօսքերը Աթիլ

Լուրեր

Աղջ., Ներքին, Գողաքական

Վարչական

Ջրի ձայն Ս. Դ.

Արտօնատէր. — 4. Ս. Խ. Իիթիիճեան

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ